

Huvudman

Avesta kommun
bildning@avesta.se

Ärendet

Tillsyn av Johan-Olovskolan i Avesta kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Avesta kommun att senast den **måndag den 26 augusti 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande undervisning bedrivs under ledning av lärare, garanterad undervisningstid, beslut om anpassad studiegång, att elever ges undervisning av legitimerade och behöriga lärare samt betygsättning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Avesta kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Avesta kommun ska vidta följande åtgärder

Undervisningen bedrivs under ledning av lärare

1. Se till att undervisningen som ges till elever i särskilda undervisningsgrupper, så kallade skolgrupper, på Johan-Olovskolan bedrivs under ledning av lärare. Huvudmannen ska i sin redovisning av vidtagna åtgärder den 26 augusti 2024 inkomma med en redogörelse för hur de elever som i dagsläget får sin utbildning i skolgrupperna ges undervisning under ledning av lärare. Denna redovisning ska innehålla uppgifter om vilka

lärare som leder undervisningen, lärarnas kompetens, vilka ämnen eleverna får undervisning i samt på vilket sätt och i vilken omfattning i tid det sker. (1 kap. 3 § skollagen och 5 kap. 2 § skolförordningen 2011:185.)

Garanterad undervisningstid

2. Se till att elever som går i särskilda undervisningsgrupper, så kallade skolgrupper, på Johan-Olovskolan ges undervisning i en omfattning som uppgår till minst den garanterade undervisningstiden. Huvudmannen ska, i de fall detta är aktuellt, senast den 26 augusti 2024 redovisa elevernas undervisningstid samt redogöra för avvikelser som görs från timplanen med anledning av beslut om anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 § skollagen. (10 kap. 3 och 5 §§ skollagen, 9 kap. 4 § skolförordningen samt bilaga 1 till skolförordningen)

Beslut om anpassad studiegång

3. Se till att det av åtgärdsprogram framgår hur elevens behov av särskilt stöd ska tillgodoses. Detta innebär att vid beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång ska åtgärdsprogrammet innehålla information om de avvikelser som görs från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (3 kap. 9 och 12 §§ skollagen, 31 och 32 §§ förvaltningslagen (2017:900)).

Undervisningen ges av legitimerade och behöriga lärare

4. Se till att undervisningen bedrivs av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något av undantagen från dessa krav. Huvudmannen ska i sin redovisning av vidtagna åtgärder den 26 augusti 2024 inkomma med en förteckning över de lärartjänster som huvudmannen har tillsatt eller avser att tillsätta på Johan-Olovskolan inför läsåret 2024/2025 tillsammans med tillhörande annonser för rekrytering av legitimerade och behöriga lärare. För det fall huvudmannen avser att för undervisningen använda lärare utan legitimation och/eller rätt behörighet, ska huvudmannen i redovisningen ange vilken undantagsbestämmelse beslutet grundar sig på samt inkomma med en motivering kring varför bestämmelsen är tillämpligt i det aktuella fallet. (2 kap. 13 och 17-19 §§ skollagen).

Betygsättning

5. Se till att rektorn vidtar åtgärder för att säkerställa att betygsättning sker i enlighet med skolförfattningarna. Huvudmannen ska senast den 24 augusti 2024 skriftligt redogöra för vilka åtgärder som har vidtagits. (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen)
6. Se till att samtliga lärare vid minst ett tillfälle innan den 15 maj 2024 ges information om att lärare som saknar lärarlegitimation inte får sätta betyg självständigt utan ska göra detta tillsammans med en legitimerad

lärare. Information ska även ges om att när en lärare som saknar lärarlegitimation sätter betyg med en legitimerad lärare ska båda lärarna signera i betygs katalogen. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen om detta har lämnats. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen senast i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 26 augusti 2024. (3 kap. 16 §§ skollagen samt 7 § Skolverkets författningssamling SKOLFS 2011:123).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Avesta kommun en anmärkning avseende brister rörande extra studietid för elever i årskurserna 4-9. Avesta kommun ska senast den **måndag den 26 augusti 2024** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del/de delar det avser stöd i form av extra anpassningar, garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet, arbetet med att förebygga och motverka kränkande behandling,

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektion@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2023:6412) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2023 inlett en tillsyn av Johan-Olovskolan i Avesta Kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Johan-Olovskolan följer gällande bestämmelser om att undervisning bedrivs under ledning av lärare, garanterad undervisningstid, beslut om anpassad studiegång, att elever ges undervisning av legitimerade och behöriga lärare, betygsättning, extra studietid för elever i årskurserna 4-9, extra anpassningar, anmälan och utredning av särskilt stöd, garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet samt anmälan och åtgärder vid kränkande behandling.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 24 oktober 2023 och 25 oktober 2023. Ytterligare kompletterande intervjuer har hållits digitalt med lärare, rektorn och personal som arbetar i särskilda undervisningsgrupper den 16, 21 och 24 november 2023. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. scheman, åtgärdsprogram och beslut om anpassad studiegång, utdrag ur betygskatalogen, anmälningar om kränkande behandling samt rekryteringsannonser för lärare. Huvudmannen har inkommit med skriftliga kompletteringar den 27 oktober, den 2 november, den 1 december 2023 samt den 11 och 23 januari 2024. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Huvudmannen ska se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. (2 kap. 34 § skollagen).

Föreläggande

Undervisningen bedrivs under ledning av lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Elever i särskilda undervisningsgrupper

Under verksamhetsåret 2023-2024 finns två särskilda undervisningsgrupper, fortsättningsvis benämnda skolgrupper, på Johan-Olovskolan. Den ena av dessa är inrymd i högstadiets lokaler på skolan. Den andra är inrymd i en fristående byggnad i nära anslutning till skolan. I en skriftlig redogörelse över verksamheten uppger huvudmannen att dessa grupper är avsedda för elever i behov av mer omfattande stöd och anpassningar under sin skolgång.

I en skriftlig förteckning över personal som huvudmannen skickat till Skolinspektionen anges att personal som arbetar i skolgrupperna är resursassistenter. Dessa

kommer i det följande att benämnas som skolgruppspersonal. I skolgruppen på högstadiet arbetar två resursassistenter. I den andra gruppen arbetar tre resursassistenter. Skolgruppspersonalen är således inte lärare men har den dagliga kontakten med eleverna i respektive grupp.

Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök i oktober 2023 finns det tio elever som genomför sin utbildning i någon av skolgrupperna. För dessa elever har rektorn fattat beslut som innebär att eleverna ska ha hela, eller stora delar, av sin undervisningstid förlagd till någon av skolgrupperna som en form av särskilt stöd till eleven. Utöver de elever som vistas heltid i skolgrupperna förekommer att ytterligare elever läser enstaka delar av sin utbildning i en skolgrupp vid sidan av sin ordinarie klass. Eleverna som går i skolgrupperna har oftast individuella scheman. Av intervju med rektorn framgår att placeringen i en skolgrupp föregåtts av en period då skolan prövat andra typer av stödinsatser för eleven och att orsaken till placeringen är att det inte fungerat för eleven att delta i undervisningen i elevens klass.

Skolinspektionen har genomfört intervjuer med skolgruppspersonalen i bägge skolgrupperna samt med nio lärare som, av rektorn, antingen angetts undervisa elever i skolgrupperna, alternativt angetts som ansvariga för bedömning och betygsättning av elever som placerats i skolgrupperna.

Rektorn beskriver i intervju att eleverna som går i skolgrupperna studerar med stöd av skolgruppspersonalen utifrån planeringar och material som lärarna i respektive ämne tillhandahåller. Ämneslärare besöker skolgrupperna vid olika tidpunkter under veckan för att träffa elever och personal samt lämna material. Rektorn uppger vidare att skolgruppspersonalen har i sitt uppdrag att arbeta med elevernas undervisning under övrig tid då ingen lärare är på plats i skolgruppen. Lärarna tar sedan del av material som eleven presterat och sätter betyg. Rektorn berättar under en intervju att det tidigare funnits lärare som arbetat på plats i skolgrupperna, men att den fasta personalen i grupperna numera utgörs av enbart resursassistenter.

På frågan om hur lärarresurserna organiserats uppger rektorn att eleven behåller samma ämneslärare som hen hade i sin ordinarie klass då eleven placeras i en skolgrupp. Skolgrupperna består av elever från olika årskurser. Det förekommer att elever i samma skolgrupp kan ha olika betygsättande lärare i ett ämne.

Lärares ledning av undervisningen

Av intervjuer med lärarna och rektorn samt av lärarnas scheman framgår att endast ett par av de lärare som utpekats som ansvariga för undervisningen har tid utlagt i sina scheman för att närvara i en skolgrupp. På fråga om varför svarar rektorn att han överlåtitt åt övriga lärare att själva, utifrån sina respektive scheman, komma överens med skolgruppspersonalen om vilka tider läraren ska närvara.

Utifrån svaren i intervjuerna med lärare, skolgruppspersonal och rektorn framgår att den tid som ansvarig lärare träffar eleverna i skolgrupperna varierar. Det vanligaste utifrån vad personalen, rektorn och lärarna själva uppger, är att ansvarig ämneslärare träffar eleverna ungefär 30-40 minuter i veckan, men i enstaka fall uppges att vissa lärare träffar eleverna så lite som 10 minuter i veckan eller inte alls.

Övrig tid som eleverna ägnar åt ämnet då lärare inte är på plats studerar eleverna självständigt eller med stöd av skolgruppspersonalen.

Vad gäller praktiska moment framgår av intervjuerna att lektioner i ämnena hem- och konsumentkunskap samt idrott och hälsa huvudsakligen eller helt genomförs utan att den lärare som uppgetts vara ansvarig närvarar. Skolgruppspersonalen uppger i intervju att det nästan uteslutande är skolgruppspersonal som genomför lektioner i ämnet hem- och konsumentkunskap tillsammans med eleverna. Personalen uppger att ämnesansvarig lärare brukar ge dem en övergripande planering, exempelvis att eleverna ska baka. Enligt vad skolgruppspersonalen uppger är dock läraren själv upptagen med undervisning av andra klasser i närliggande rum under den tid som lektionen med eleverna från skolgruppen pågår. Intervjuad skolgruppspersonal uppger att läraren brukar komma in och närvara på skolgruppens lektion i ungefär tio minuter för att, till exempel, se vad eleverna har gjort och provsmaka. På frågan hur mycket läraren hinner se av elevernas arbete uppger intervjuad personal att läraren inte hinner se mycket men att de brukar filma eleverna och visa läraren för att denna ska få en uppfattning om vad eleverna har gjort.

I intervjuerna framkommer vidare att läraren i ämnet idrott och hälsa inte närvarar under de lektioner som skolgruppens elever har. Skolgruppspersonal uppger i intervju att de haft ett möte med ämnesläraren i början av terminen och därefter har fått scheman och planeringar av läraren för att kunna genomföra undervisningen. Läraren i idrott och hälsa har även besökt enstaka lektioner för att visa enstaka moment, såsom orientering eller stormkök. Vid sidan av dessa avgränsade inslag är det skolgruppspersonal som haft hand om lektionerna med eleverna, i och utanför idrottssalen.

En lärare som undervisar i teknik och träslöjd uppger att hen träffar eleverna i ämnet slöjd. Läraren uppger vidare att det kanske är 20 minuter per vecka som hen träffar skolgruppspersonal och elever. Enligt läraren undervisar skolgruppspersonalen redan eleverna när läraren kommer till slöjdsalen. Läraren har då avstämning med skolgruppspersonalen och går då igenom vilka uppgifter skolgruppspersonalen ska göra med eleverna. Läraren säger avslutningsvis att hen delegerar uppgiften som skolgruppspersonalen ska göra när läraren inte är där. I ämnet teknik handlar det, enligt läraren, mer om att denne träffar skolgruppspersonalen. Läraren uppger att det är planerat att en resursassistent ska genomföra det centrala innehållet "programmering" med eleverna.

Skolgruppspersonalen uppger att då det gäller ämnena bild, slöjd och hem- och konsumentkunskap samt teknik så sker mycket av återkopplingen till läraren genom att personalen fotograferar och filmar eleverna när de utför olika uppgifter och sedan skickar dokumentationen till ämnesläraren. Personal uppger vidare att det kan uppstå fördröjningar om elever fastnar eller har svårt med någon uppgift, om skolgruppspersonalen då behöver tillkalla läraren eller invänta att läraren kommer till skolgruppen nästa gång. Personalen uppger samtidigt att detta inte är något stort problem. Intervjuade lärare beskriver på motsvarande sätt att de har en tät e-postkontakt med skolgruppspersonalen och att skolgruppens personal skickar

e-post om de undrar över något. Ibland gäller det sådant som skolgruppspersonalen inte kan förklara för eleven. I sådana fall kan det behöva anstå till dess läraren själv besöker skolgruppen.

Lärarna har i intervjuerna tillfrågats om de själva anser att de bedriver undervisning för eleverna i skolgrupperna. Två av lärarna uppger, som svar på frågan, att de inte anser att de gör detta. En av dessa lärare uppger att verksamheten som bedrivs i skolgruppen snarare bör betraktas som ett slags eget arbete som eleven utför med stöd av resursassistent. Fokus ligger, enligt läraren, på att lämna häften och liknande uppgifter som eleven kan göra tillsammans med skolgruppspersonalen och inte på att läraren ska förklara något i det specifika ämnet. Den andra läraren uppger att tiden som läraren själv är på plats och träffar eleverna, 35 minuter, inte räcker till att väcka något intresse hos eleverna då det dessutom är en åldersblandad grupp där eleverna arbetar med olika saker och lärarens tid därför måste delas mellan eleverna. Läraren pekar vidare på att flera av lärarna inte har tid inlagd för undervisning av eleverna i skolgruppen inom ramen för sin tjänst, utan att besöken i skolgruppen i flera fall sker på raster eller under lärarens planeringstid.

Då dessa uppgifter presenteras för rektorn, uppger denne att det finns begränsningar i förutsättningarna och lärarnas tid och att detta kan vara en förklaring till att vissa lärare, ur sitt perspektiv, kan uppleva att de inte bedriver undervisning.

Övriga lärare som intervjuats uppger att de visserligen anser sig undervisa eleverna i skolgrupperna, men framhåller samtidigt att de endast gör detta i begränsad utsträckning och att det är skolgruppspersonalen som mesta delen av tiden rent praktiskt genomför undervisningen. Flera lärare uppger att den löpande kontakten med eleverna i skolgrupp är bristfällig och att lärarna i övrigt har väldigt lite insyn i hur eleverna arbetar med en uppgift eller hur mycket tid eleven arbetar med ämnet, då de som regel bara tar del av resultatet av vad eleven presterar.

Då skolgruppspersonal tillfrågats angående ansvarsfördelning mellan dem själva och lärarna, uppger dessa i intervju att det yttersta ansvaret vilar på ansvarig lärare men att ansvaret för genomförandet tillsammans med eleverna vilar på skolgruppspersonalen själva. Skolgruppspersonalen uppger att de till exempel aldrig framställer eget material utan utgår från de uppgifter som de får från lärare. Skolgruppspersonalen uppger att de däremot gör bedömningar och fattar operativa beslut som innebär att elever ibland arbetar med ett annat ämne än vad som står på schemat eller under kortare tid än den som är utsatt.

Rektorn bekräftar under intervjuer att undervisningen till stor del sker under ledning av personalen i skolgrupperna. Rektorn uppger att verksamheten i skolgrupperna utformats för att tillgodose elevernas behov av trygghet och socialt stöd. Mycket av tiden som eleverna är i skolan går enligt rektorn åt till motiverande insatser. I annat fall hade eleverna i ett flertal fall kanske inte kommit till skolan alls eller hade stört ordningen. På frågan om eleverna ges lärarledd undervisning uppger rektorn att detta inte ges i tillräcklig omfattning utifrån de riktlinjer som skolan har att förhålla sig till.

Ansvarig lärare

I intervjuer uppger rektorn, lärare och skolgruppspersonal samtliga att det är olika lärare som ansvarar för undervisning och betygsättning av eleverna i skolgrupperna i ämnet matematik. Av intervjuerna framgår att det är en lärare som ansvarar för elever som går i årskurs 8 och att det är en annan lärare som ansvarar för elever som går årskurs 9.

Läraren som ansvarar för undervisningen i årskurs 8 uppger emellertid att hen enbart besöker den ena skolgruppen och således inte själv träffar eleverna som går i den andra skolgruppen, vilka läraren ansvarar för. Läraren uppger i intervju att hen närvarar i den ena av skolgrupperna ungefär en halvtimme i veckan och att detta sker under lärarens planeringstid och utanför ordinarie schema. En granskning av lärarens schema ger vid hand att läraren inte är schemalagd att undervisa i skolgruppen. Läraren uppger att hen även förser eleverna i den andra skolgruppen med material och är ansvarig för bedömningen av dessa. Rektorn bekräftar i intervju att läraren i fråga inte schemalagts att närvara i skolgruppen. Rektorn uppger att han istället överlätit åt läraren att själv att, utifrån sitt schema, hitta lämpliga tider och komma överens med skolgruppspersonalen om tid då läraren ska närvara.

Den lärare som av rektorn uppges vara ansvarig för undervisningen i matematik för elever som går i årskurs 9 arbetar som klasslärare på mellanstadiet och leder själv inte några lektioner i skolgruppen. Av intervjuer med lärare och skolgruppspersonal framgår att det istället är en tredje lärare, vilken vanligtvis undervisar i fysik och teknik, som undervisar eleverna i den andra skolgruppen i matematik 40 minuter i veckan. Då rektorn i intervju tillfrågats om detta uppger rektorn att fysik- och teknikläraren fungerar som en resurs tillsammans med en speciallärare som också besöker skolgruppen veckovis. Enligt vad rektorn uppger bistår dessa båda i undervisningen i matematik för elever i skolgruppen. Den som enligt rektorn är ansvarig för undervisningen är matematikläraren som inte deltar vid undervisningstillfällena.

Angående en elev i årskurs 3 som nyligen placerats i en av skolgrupperna, uppger elevens lärare i intervju att läraren inte längre har något ansvar för eleven i och med att eleven flyttats från lärarens klass. Läraren uttrycker att ansvaret för eleven övergått till personal i skolgruppen. Enligt läraren har hen ingen del i planering kring vad elevens ska göra. Läraren uppger att hen endast gjorde en planering i början av terminen, som mer var av karaktären överlämning till skolgruppspersonal. Då rektorn tillfrågats gällande detta uppger rektorn för orsaken till att eleven ifråga för närvarande inte genomför något skolarbete. Det är, enligt rektorn, emellertid en missuppfattning från lärarens sida att denne inte skulle vara ansvarig för elevens undervisning och rektorn avser att tydliggöra detta för läraren.

Rättslig reglering

I skollagen avses med begreppet undervisning sådana processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till

utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden (1 kap. 3 § skollagen).

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Detsamma gäller en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 kap. 13 § tredje stycket och den som bedriver undervisning i fall som avses i 2 kap. 17 § och 18 § andra stycket 1-3. (2 kap. 15 § skollagen)

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. (5 kap. 2 § skolförordningen)

Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. (Läroplanen Lgr 22, 2.2 Kunskaper)

I definitionen av undervisningsbegreppet ligger att lärandeprocessen sker under ledning av lärare eller förskollärare. Med detta menas inte att dessa måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare eller förskollärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras. Exempelvis är slumpmässigt läsande eller TV-tittande som inte ingår som en del i en pedagogisk planering inte undervisning i lagens mening. (prop. 2009/10:165, s. 633)

I förarbeten till bestämmelsen i 2 kapitlet 15 paragrafen skollagen anges att legitimerade lärare har ett individuellt ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver och ska kunna ställas till svars vid eventuella brister i den professionella yrkesutövningen. Lärare som inte omfattas av denna paragraf har självfallet också ett ansvar för att bedriva en så bra undervisning som möjligt, men i dessa fall är det rektorn som ytterst är ansvarig (prop. 2010/11:20, s. 82).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i form av att alla elever i skolans särskilda undervisningsgrupper inte ges lärarledd undervisning i tillräcklig utsträckning samt att elever i vissa ämnen inte ges lärarledd undervisning alls.

Då det gäller eleverna på Johan-Olovskolan som har sin utbildning förlagd till skolans särskilda undervisningsgrupper, de så kallade skolgrupperna, uppger rektorn att det är lärare som ansvarar för undervisningen av eleverna. Detta ansvar utövas främst, som framkommit, genom att lärarna tillhandahåller planering och material samt sätter betyg i respektive ämne.

Som framgår av den rättsliga regleringen ställer emellertid skolförfattningarna även krav i form av att elever ska ges strukturerad undervisning som innefattar ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd. Att undervisningen ska vara lärarledd är grundläggande och följer av skollagens definition av undervisning. Utöver utbildade lärare kan det vidare finnas annan personal som deltar i skolarbetet, som t.ex.

elevassistenter eller annan resurspersonal. Dessa kan, som ytterligare vuxna i undervisningssituationen, naturligtvis bidra till att skapa trygghet för eleverna och på olika sätt medverka i genomförandet av undervisningen. Dessa kan dock inte stå för lärares ledning av undervisningen.

Skolinspektionen har att ta ställning till om ifrågavarande elever ges den undervisning som dessa har rätt till. Skolinspektionen bedömer att skolans lärare i hög grad delegerar uppgifter till personal i skolgrupperna, vilka inte är lärare och därmed inte heller kan förväntas bära det ansvaret för undervisningen som rollen som lärare medför. Av förarbeten till skollagen framgår visserligen att en lärare inte alltid behöver vara på samma plats som eleverna för att det ska räknas som lärarledd undervisning. Det är exempelvis rimligt att det inom ramen för lärarledd undervisning ryms att elever utifrån ålder och mognad under ordnade former kan genomföra skolarbete på annan plats än i den lektionssal där läraren huvudsakligen befinner sig under en lektion. Utgångspunkten är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning så måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras.

Av utredningen framgår att skolgrupperna är organisatoriskt avskilda och att lärare i olika hög utsträckning genomför kortare besök i grupperna. Övrig tid, vilken utgör huvuddelen av den tid som eleverna är i skolan, överlämnas genomförandet av undervisningen till annan personal som inte är lärare. Detta medan lärarna bedriver undervisning på annat håll.

Av utsagor som framkommit i intervjuer framgår vidare att lärare har mycket lite inflytande över hur resterande tid som eleven ägnar åt ämnet disponeras, vilket är problematiskt. Lärare har ett individuellt ansvar för undervisningen som bedrivs och kan således ställas till svars vid eventuella brister i den professionella yrkesutövningen. Det formella ansvaret behöver givetvis också medföljas av praktiska förutsättningar för utsedda lärare. Huvudmannen och rektorn har ett ansvar för att klargöra vilken eller vilka lärare som ansvarar för undervisningen i ett ämne och vid en specifik lektion, så att det går att avgöra vilken lärares individuella yrkesansvar som undervisningen faller under.

Av utredningen framgår att lärarna anvisar uppgifter samt sätter betyg för eleverna i skolgrupperna. Detta uppfyller, enligt Skolinspektionens bedömning, inte kriterierna för lärarledd undervisning som dessa anges i skolförfattningarna. Härutöver ska eleverna vidare ges lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för eleverna att uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Av utredningen framgår slutligen även att undervisningen i vissa ämnen, såsom idrott och hälsa, i helhet bedrivs av personal som inte är lärare. Av skollagens bestämmelser om vilka som får undervisa i skolväsendet framgår att uppgiften att bedriva och ansvara för undervisning är förbehållen lärare och inte kan lämnas till annan personal.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer Skolinspektionen att Avesta kommuns verksamhet vid Johan-Olovskolan inte uppfyller kraven som ställs på lärarledd undervisning gällande de elever som får sin utbildning i särskilda undervisningsgrupper på skolan. Bristerna handlar om att lärare i för liten utsträckning leder undervisningen och att eleverna inte ges strukturerad undervisning med kontinuerligt och aktivt lärarstöd i enlighet med vad som anges i skolförfattningarna. Bristerna handlar även om att huvudmannen i flera fall använder personal som inte är anställda som lärare för uppgiften att bedriva undervisning.

Garanterad undervisningstid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Schemalagd undervisningstid för elever i särskilda undervisningsgrupper

Skolinspektionen har i samband med tillsynen begärt att få ta del av elevernas scheman och har granskat scheman för nio elever som går i skolans särskilda undervisningsgrupper, de så kallade skolgrupperna. Eleverna har individuella scheman med olika utformning, men de följer alla en tydlig struktur som är fastställd för den skolgrupp eleven är placerad i, där eleverna i skolgruppen läser samma ämnen vid samma tider som vore i fallet med ett ordinarie klassschema.

Om ett ämne förekommer på flera schemapositioner under veckan så anges oftast på granskade scheman att ämnesläraren ska närvara i skolgruppen på en av lektionerna. Exempelvis har eleverna i den ena skolgruppen tre lektioner per vecka i ämnet engelska enligt schemat och utifrån vad som är angivet närvarar lärare på en av dessa lektioner. Lärarna, skolgruppspersonalen och rektorn uppger i intervjuer att eleverna under övriga lektioner studerar med bistånd från skolgruppspersonalen.

En granskning av elevernas scheman ger vid hand att mängden schemalagd undervisningstid skiljer sig åt mellan eleverna i skolgrupperna. Eleverna som har sin utbildning förlagd till skolgrupperna har beslut om anpassad studiegång. Skolinspektionen har därför gjort en jämförelse mellan två elever, vilka går i samma årkurs men har sin placering i olika skolgrupper. Besluten om anpassad studiegång är i bägge fall daterade att gälla från augusti 2023 till och med december 2023. Av besluten framgår att studiegången för dessa elever anpassats genom att tiden som dessa är i skolan reducerats så att eleverna varje dag slutar sina skoldagar två timmar tidigare än ordinarie tid. Enligt det beslut om anpassad studiegång som gäller den ena eleven, framgår vidare att elevens studiegång reducerats så att ämnena moderna språk och musik utgår. Även i fallet med den andra eleven framgår av beslutet om anpassad studiegång att ämnet moderna språk utgår. Av bägge besluten framgår inte annat än att eleverna i övrigt fortsatt skulle läst resterande ämnen i full utsträckning.

Vid en jämförelse mellan elevernas scheman höstterminen 2023 framgår följande. Den elev vars studiegång reducerats med enbart ämnet moderna språk och som går i den ena av de två skolgrupperna har genomgående mindre undervisningstid

utlagd i sitt schema än den elev som läser i den andra skolgruppen, vars studiegång reducerats med såväl musik som moderna språk. Exempelvis har den förstnämnda eleven 160 minuter schemalagd undervisningstid i matematik under en vecka, att jämföra med 245 minuter i veckan i den sistnämnda elevens schema. Ytterligare exempel är ämnena svenska, där den förstnämnda eleven har 110 minuter utlagt på sitt schema att jämföra med 160 minuter i veckan för den sistnämnda, och idrott och hälsa där skillnaden är 80 minuter i veckan mot 145 minuter. Sammanräknat utifrån veckoschemat uppgår den totala mängden undervisningstid till 820 minuter per vecka för förstnämnda eleven men till 1245 minuter för den elev vars studiegång reducerats med två ämnen.

Av intervjuer med rektorn och skolgruppspersonalen framgår att det är skolgruppspersonal som sätter samman elevernas scheman. På frågan om detta skett med utgångspunkt i timplanen för respektive ämne uppger skolgruppspersonal att någon egentlig avräkning gentemot timplanen inte görs när personal sätter samman scheman för skolgruppernas elever. Skolgruppspersonalen uppger vidare att elevernas scheman utformats utifrån en schablonmall som duplicerats. Rektorn uppger att skolan först ser till att kärnämnen finns med i elevernas schema men att timplanen är underordnad. Fokus har, enligt rektorn, legat på att ämnen finns representerade på schemat men inte i första hand på hur mycket undervisningstid eleven ska få. Rektorn uppger att detta behöver ändras.

Granskning av elevernas scheman visar vidare att det för vissa elever finns lektioner på schemat där två eller flera ämnen anges under samma schemaposition, till exempel "svenska/matematik/engelska" eller "NO/teknik". På frågan vilket ämne som eleverna studerar på dessa lektioner uppger rektorn och skolgruppspersonalen att det är skolgruppspersonalen som i stunden gör bedömningen vilket ämne eleven ska arbeta med på dessa pass.

Av intervju med skolgruppspersonalen i november 2023 framgår vidare att scheman inte alltid efterföljs. Personal uppger i intervjuer att det förekommer att elever arbetar med andra ämnen än vad som är utsatt på schemat, endera för att eleven inte är motiverad eller för att skolgruppspersonal bedömer att eleven istället behöver lägga mer tid på ett annat skolämne. Personal i båda skolgrupperna uppger att de gör sådana bedömningar på daglig basis men personal i den ena skolgruppen uppger även att ämnet teknik tillfälligt lagts åt sidan till förmån för andra ämnen och att undervisningen ska återupptas till nästa termin.

På frågan om någon funktion på skolan håller reda på hur mycket undervisningstid eleverna ges i respektive ämne uppger intervjuade lärare att de tror att det är skolgruppspersonalen som gör detta. Då skolgruppspersonalen tillfrågats om samma sak, uppger dessa emellertid att de inte genomför någon kontroll av antal undervisningstimmar. Då rektorn tillfrågats om han följer upp elevernas undervisningstid på något sätt, uppger rektorn att han själv inte i detalj har kännedom om hur elevernas scheman utformats men att han löpande får information från skolgruppspersonalen och på så sätt håller sig underrättad om elevernas studiesituation. Rektorn uppger vidare att det ofta förekommer

handskrivna scheman i skolgrupperna med anledning av att ändringar av scheman görs ganska frekvent.

Undervisningstid under ledning av lärare

Under rubriken "Undervisning ges under ledning av lärare" ovan redogörs för hur undervisningen och lärarresurserna organiserats vad gäller eleverna som går i skolgrupperna. En granskning av elevernas scheman ger vid hand att det under vissa pass på schemat står angivet att undervisande lärare närvarar. Exempelvis kan det i ett schema stå angivet att undervisande lärare närvarar på måndagens lektion som pågår mellan klockan 8.00 – 9.00. Skolgruppspersonal uppger emellertid att detta inte innebär att läraren närvarar hela den tid lektionen pågår. Personalen uppger att lärarna närvarar i olika utsträckning, men nästan aldrig längre tid än 40 minuter under loppet av en vecka.

Det står inte angivet i granskade scheman hur länge respektive lärare är på plats för att leda undervisningen och i intervjuer med skolgruppspersonal och rektorn framkommer att detta också kan variera från en gång till en annan. En jämförelse med angivna lärares scheman ger vid hand att flera av dessa inte är schemalagda att undervisa i skolgrupperna. Rektorn uppger att han, i stället för att schemalägga lärarna, överlåtit åt dessa att själva komma överens med skolgruppspersonalen om vilka tider läraren ska närvara. Rektorn uppger emellertid att lärare generellt sett inte närvarar i skolgrupperna i den utsträckning som är överenskommet, bland annat beroende på organisatoriska förutsättningar.

Skolgruppspersonal och lärare uppger att eleverna i ämnet engelska har från 30 och upp till 60 minuters lärarledd undervisning i veckan, beroende på skolgrupp. I ämnet svenska uppger läraren att hen undervisar eleverna i respektive skolgrupp 25 minuter i veckan. I samhällsorienterande ämnen uppger läraren att hen har undervisningstid med eleverna i respektive grupp 30 minuter per vecka. Denna tid fördelas för undervisning i de samhällsorienterande ämnena samhällskunskap, historia, geografi och religion. I ämnet biologi uppger läraren att denna har 35 minuters undervisningstid med eleverna per vecka.

I ämnet matematik uppger läraren i intervju att hen undervisar eleverna i den ena skolgruppen under 30 minuter i veckan. Detta framgår inte av lärarens schema utan görs, enligt läraren och rektorn, utanför ordinarie undervisningstid. Såväl rektorn som skolgruppspersonalen uppger emellertid att läraren inte kommit på överenskomna tider och att eleverna i skolgruppen därför under en period studerat matematik utan närvaro av läraren. Personal som arbetar i skolgruppen uppger i intervju att de uppskattar att eleverna i gruppen endast fått lärarledd undervisning i matematik enstaka lektionspass under terminen. Rektorn uppger att han känt till att läraren ifråga prioriterat andra arbetsuppgifter och att skolgruppspersonalen hanterat situationen under lärarens frånvaro.

Under rubriken "lärares ledning av undervisningen" ovan redogörs för hur skolgruppspersonal, i ämnena idrott och hälsa och hem- och konsumentkunskap, själva bedriver undervisningen utan att den ansvarige ämnesläraren närvarar på lektionerna.

Rättslig reglering

I skollagen avses med begreppet undervisning sådana processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden (1 kap. 3 § skollagen)

Grundskolan ska ha nio årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin. Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. Regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan). (10 kap. 3 och 5 §§ skollagen).

Undervisningen ska omfatta följande ämnen: bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi, samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap, slöjd, svenska eller svenska som andraspråk, och teknik. Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål. (10 kap. 4 § skollagen.)

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1 till skolförordningen. Huvudmannen beslutar efter förslag av rektorn om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden. (9 kap. 4 § skolförordningen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 3 kap 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen. (3 kap. 12 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i arbetet med att ge elever i skolans särskilda undervisningsgrupper den garanterade undervisningstid som de har rätt till.

Skolinspektionen bedömer inledningsvis att det inte är tydligt hur huvudmannens beslutade timplan tillämpats då det gäller de elever som har sin utbildning förlagd till skolgrupperna på Johan-Olovskolan. Utifrån utsagor från skolgruppspersonal, lärare och rektorn framstår kopplingen som svag mellan mängden undervisningstid

som eleverna planeras ges i de olika ämnena och den garanterade undervisningstid som anvisas i timplanen.

Vid en jämförelse mellan scheman för två elever som studerar i samma årskurs men i olika skolgrupper noterar Skolinspektionen vidare skillnader i den faktiska studietid som eleverna får. Skolinspektionen kan inte se att dessa skillnader förklaras av de beslut om anpassad studiegång som fattats för eleverna. Skillnaderna i elevernas studietid förefaller i viss mån höra samman med organisatoriska faktorer, såsom vilken skolgrupp eleven tillhör och ämneslärnarnas arbetsscheman.

Skolinspektionen bedömer vidare att de scheman som presenterats av skolan i utredningen inte ger en rättvisande bild av undervisningstiden, eftersom dessa inkluderar tid då eleverna studerar utan stöd av lärare och lektioner som bedrivs av personal som inte är anställda som lärare. Att undervisningen ska vara lärarledd är grundläggande och följer av skollagens definition av undervisning. Av utredningen framgår att den lärarledda undervisningen i flera ämnen, bland andra matematik, engelska och svenska understiger en timme per vecka för elever i skolgrupperna. I andra ämnen, såsom idrott och hälsa, uppgår den lärarledda undervisningstiden till mindre än så.

Som framgår nedan bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolans beslut om anpassad studiegång vilket försvårar för skolans personal att säkerställa att eleverna får sin garanterade undervisningstid.

Rektorn har vidare inte heller säkerställt närvaron av lärare eller att undervisning i skolgrupperna bedrivs på utsatt tid. Skolinspektionen konstaterar att flertalet lärare inte schemalagts för den undervisning som de, enligt rektorn, är ålagda att ansvara för. Det framstår därmed inte heller som tydligt när och i vilken omfattning läraren förväntas närvara. Utredningen visar att det följaktligen förekommit att lärare prioriterat andra arbetsuppgifter istället för att undervisa elever i skolgrupperna med resultatet att dessa ytterligare gått miste om undervisning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att huvudmannens verksamhet vid Johan-Olovskolan brister i att säkerställa att elever som går i skolans särskilda undervisningsgrupper får den garanterade undervisningstiden dessa har rätt till.

Beslut om anpassad studiegång

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har i tillsynen granskat ett urval av beslutade åtgärdsprogram.

Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök på skolan i oktober 2023 hade åtminstone tio elever i skolgrupperna beslut om anpassad studiegång som innebar reduceringar av undervisningstiden. Skolinspektionen har granskat tre beslut om anpassad studiegång och av dessa framgår att elevernas skoldagar reducerats med två timmar, men det framgår inte alltid i vilken omfattning olika ämnen reducerats för eleverna. Av besluten framgår att vissa ämnen, främst moderna språk, har

utgått helt. Av den redogörelse som redan presenterats under rubriken ”schemalagd undervisningstid för elever i särskilda undervisningsgrupper” ovan framgår emellertid att eleverna som studerar i skolgrupperna i flera fall ges mindre undervisningstid även i andra ämnen än de som besluten om anpassad studiegång omfattar.

Rektorn uppger i intervju att besluten enbart anger vilka ämnen eleven inte ska läsa. Oftast är det bara några få ämnen som berörs. Då rektorn tillfrågats huruvida timplanen tillämpats i övriga ämnen konstaterar rektorn att omfattningen av reduceringen av övriga ämnen inte framgår av besluten om anpassad studiegång.

I intervju med skolgruppspersonalen i november 2023 framkommer att det skett ytterligare reduceringar i form av att fyra ämnen anpassats bort för en elev i årskurs 9 utöver de ämnen som redan framgår av det beslut om anpassad studiegång som fattats. Personal uppger att detta gjorts nyligen för att öka möjligheten för eleven att söka till gymnasiet. Åtgärdsprogrammet har, enligt personal, inte hunnit ändrats ännu men samråd har skett med rektorn, föräldrar och eleven själv.

Rättslig reglering

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen (3 kap. 9 § skollagen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program.

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen).

I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild, i enlighet med skollagen, hos en skolhuvudman tillämpas bland annat följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900): 27 § om dokumentation av uppgifter, 31 § om dokumentation av beslut, 32 § om motivering av beslut samt 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till. (29 kap. 10 § skollagen.)

För varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande, och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet. (31 § förvaltningslagen (2017:900).)

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan

motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. (32 § förvaltningslagen.)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans beslut om anpassad studiegång.

Skolinspektionen bedömer att det inte framgår av skolans beslut om anpassad studiegång vilka avvikelser som görs från den av huvudmannen beslutade timplanen. Ett beslut om anpassad studiegång är ett ingripande beslut för eleven. Mot bakgrund av förvaltningslagens regler ska beslut om anpassad studiegång därför ange vad beslutet innehåller, det vill säga vad som konkret har beslutats, samt en klagande motivering. Skolinspektionen bedömer att det inte tydligt framgår av skolans beslut om anpassad studiegång vilka ämnen som reduceras samt i vilken omfattning reduceringen ska ske i tid.

Skolinspektionen bedömer att vissa beslut om anpassad studiegång som fattats inte har uppfyllt författningarnas krav eftersom besluten innehållit otydliga uppgifter om vilka avvikelser från timplanen som har beslutats. Vidare framgår att reducering av en elevs studiegång, i åtminstone ett fall, har gjorts utan att rektorn formellt har fattat beslut om detta vilket även detta utgör en brist.

Eleverna ges undervisning av legitimerade och behöriga lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av en skriftlig förteckning över huvudmannens undervisande personal på Johan-Olovskolan hösten 2023. Av förteckningen framgår respektive lärares anställningsform, om läraren har lärarlegitimation samt om läraren undervisar i ämnen som hen är behörig att undervisa i.

Av förteckningen samt av intervju som Skolinspektionen hållit med rektorn framkommer att eleverna vid Johan-Olovskolan under hösten 2023 har fått undervisning av ett flertal lärare som saknar lärarlegitimation eller behörighet att undervisa i de ämnen och årskurser där de undervisar.

Av den förteckning över undervisande personal som huvudmannen sammanställt och skickat till Skolinspektionen framgår att två av de totalt tre lärare som undervisar klasser på lågstadiet, liksom två av totalt fyra lärare som undervisar klasser på mellanstadiet saknar lärarlegitimation och behörighet att undervisa i de ämnen och årskurser som dessa undervisar i. Utöver detta framgår vidare att elever även undervisas av lärare som saknar legitimation och behörighet i ämnena slöjd, teknik, fysik, musik, bild, idrott och hälsa och moderna språk (tyska).

I intervju uppger rektorn att samtliga tio lärare som i förteckningen angetts sakna lärarlegitimation arbetade på skolan även läsåret 2022/2023 och att samtliga åter har anställts och påbörjat en ny visstidsanställning läsåret 2023/2024.

Skolinspektionen har begärt att få ta del av de rekryteringsannonser som huvudmannen publicerat inför läsåret 2023/2024 avseende lärartjänster på Johan-Olovskolan. Av dessa framgår att huvudmannen inför skolstarten i augusti 2023 annonserat efter två lärare för undervisning i årskurserna F-3 respektive 4-6 samt en klasslärare till lågstadiet, utan att det i annonsen är specificerat vilka ämnen respektive lärare ska undervisa i. Huvudmannen har även annonserat efter en lärare för undervisning i moderna språk (tyska) i årskurserna 4-9, en lärare för undervisning i slöjd från årskurs 3 samt en lärare i musik. Rektorn bekräftar i ett kompletterande svar till Skolinspektionen i november 2023 att övriga tjänster där undervisningen bedrivs av obehöriga lärare inte har utannonserats. Som förklaring till detta uppger rektorn att han prioriterat kontinuitet och trygghet för eleverna i berörda elevgrupper samt historiska svårigheter att rekrytera legitimerade och behöriga lärare till skolan.

I ämnet engelska undervisas vidare eleverna i årskurserna 7-9 av en lärare som är legitimerad men som saknar behörighet att undervisa i ämnet. Rektorn uppger i intervju att det uppstod en vakans som löstes genom att en anställd legitimerad lärare tog över undervisningen. Behöriga lärare på skolan hade redan fullt i sina tjänster. Rektorn uppger vidare att läraren studerar för att bli behörig även i engelska och således är kompetent och lämplig.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning, som huvudregel, får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser modersmål. (2 kap. 18 § skollagen).

Som huvudregel får endast den som har legitimation anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål (2 kap. 20 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att huvudmän har en skyldighet att för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som han eller hon ska bedriva. Det övergripande syftet med reglerna är att så långt som möjligt säkerställa att elever får undervisning av lärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver. Ambitionen ska vara att eleverna alltid undervisas av lärare som har en utbildning för den undervisning som de bedriver (prop. 2009/10:165, s. 262, 269 och 649).

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat. Studier visar att lärares ämneskompetens och didaktiska kompetens är avgörande för att eleverna ska nå goda resultat (prop. 2009/10:165, s. 261).

Att en skola har tillräckligt med lärarresurser, både vad gäller omfattning och kvalitet, är en central förutsättning för att elever ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd och för att utbildningen i övrigt ska hålla en hög kvalitet (prop. 2013/14:112, s. 47).

För att få använda en annan lärare i den befintliga organisationen, i enlighet med undantagsregeln, bör det vara tillräckligt att det i huvudmannens organisation inte finns någon lärare med rätt utbildning tillgänglig. Handlar det om nyrekrytering bör huvudmannen naturligtvis så långt möjligt anställa lärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren ska bedriva (prop. 2009/10:165, s. 268 f).

Om det saknas en lärare med legitimation och rätt behörighet inom organisationen kan huvudmannen låta en annan lärare bedriva undervisningen, under förutsättning att denna person har tillräcklig kompetens och är lämplig för det (prop. 2010/11:20 s. 84 f).

I 2 kapitlet 18 paragrafen andra stycket skollagen anges att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen (prop. 2009/10:165, s. 653)

Skolinspektionens bedömning

Huvudregeln i skollagen innebär att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. Av både lag och förarbeten framgår att användande av lärare utan legitimation och utan rätt behörighet endast ska ske undantagsvis och under en begränsad tid. Av förarbetena till skollagen framgår vidare att huvudmannen efter denna tid är skyldig att försöka finna lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som ska bedrivas. Härvid ingår att dels försöka rekrytera behöriga lärare, dels att vid tjänstefördelning av huvudmannens befintliga personal planera så att eleverna i så hög utsträckning som möjligt får undervisning av lärare med behörighet för aktuella ämnen och årskurser.

Av utredningen framgår att en lärare undervisar i engelska under läsåret 2023/2024 utan att vara behörig för detta, till följd av en uppkommen vakans inom ramen för nuvarande tjänstefördelning. Skolinspektionen har ingenting att erinra mot detta men vill i sammanhanget påminna om att regelverket medger denna möjlighet enbart för en begränsad period, upp till högst ett år.

Av utredningen framgår vidare att huvudmannen visserligen, i sin nyrekrytering, annonserat efter legitimerade och behöriga lärare. Av utredningen framkommer emellertid också att ett flertal visstidsanställda lärare åter har anställts för

ytterligare en period utan att det däremellan skett några försök att rekrytera legitimerade och behöriga lärare från huvudmannens sida. Huvudmannen uppfyller därför inte de krav som gäller för att en huvudman i undantagsfall och under begränsad tid ska kunna anställa lärare som saknar full behörighet för de ämnen som de ska undervisa i. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att huvudmannens verksamhet vid Johan-Olovskolan brustit i förhållande till kraven i skollagen om att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning, som huvudregel, får bedriva undervisningen.

Betygsättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av förteckning över undervisande personal på Johan-Olovskolan hösten 2023. Av förteckningen framgår vilka lärare som har lärarlegitimation. Skolinspektionen har även tagit del av och granskat betygs katalogerna för höstterminen 2022 och vårterminen 2023 avseende samtliga elever i årskurserna 6, 7, 8 och 9.

Betygs katalogen är utformad med ett huvudblad för varje klass där det framgår vilket betyg som är satt för respektive elev i varje ämne. Under raden för respektive ämne finns rutor med plats för betygsättande lärares signatur.

Skolinspektionens granskning visar att tre lärare, vilka saknar lärarlegitimation, vid upprepade tillfällen ensamma har signerat betyg i ämnena teknik, slöjd och moderna språk (spanska och tyska) under såväl höstterminen 2022 som vårterminen 2023. Rektorn bekräftar i ett svar till Skolinspektionen den 28 november 2023 att ovanstående tre lärare självständigt signerat betyg och uppger att detta beror på att skolan brustit i sin hantering.

Rättslig reglering

Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn. (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen).

Den eller de som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygs katalogen och förse uppgiften med egenhändig signatur. (7 § Skolverkets författningssamling SKOLFS 2011:123.)

Skolinspektionens bedömning

Av Skolinspektionens utredning framkommer att lärare som saknar lärarlegitimation ensamma har signerat i betygs katalogen. Enligt skollagen får en

lärare som saknar lärarlegitimation inte sätta betyg självständigt utan ska göra det tillsammans med en legitimerad lärare. Båda lärarna ska signera i betygs katalogen.

Skolinspektionen bedömer därför att huvudmannens verksamhet vid Johan-Olovskolan inte lever upp till författningarnas krav vad gäller betygsättning.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Avesta kommuns verksamhet vid Johan-Olovskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller att undervisning bedrivs under ledning av lärare, garanterad undervisningstid, beslut om anpassad studiegång, att elever ges undervisning av legitimerade och behöriga lärare samt betygsättning. Det finns därför skäl att förelägga Avesta kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Extra studietid för elever i årskurserna 4-9

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att elever i årskurserna 4-9 ges extra studietid. Av intervjuerna rektorn och med lärare på mellanstadiet framgår att elever i årskurserna 4-6 ges extra studietid 40 minuter på måndagar respektive torsdagar, det vill säga, totalt sett i en omfattning av 80 minuter per vecka. Rektorn och lärare på högstadiet uppger vidare att elever i årskurserna 7-9 ges extra studietid under en och en halv timme på tisdagar.

Rättslig reglering

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör (10 kap. 5 a § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens verksamhet vid Johan-Olovskolan inte fullt ut lever upp till författningarnas krav vad gäller att eleverna i årskurserna 4-9 ska erbjudas frivillig extra studietid i en i en omfattning av minst två timmar per vecka. Utredningen visar att berörda elever på skolan visserligen erbjuds att frivilligt delta i extra undervisning men att detta erbjudande endast sträcker sig till 80 minuter per vecka för elever i årskurserna 4-6 och 90 minuter per vecka för elever i årskurserna 7-9 vilket underskrider de två timmar som minst ska erbjudas.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Avesta kommuns verksamhet vid Johan-Olovskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller extra studietid för elever i årskurserna 4-9. Utredningen visar att det anordnas extra studietid för berörda elever på skolan men att detta sker i en mindre omfattning än författningarna anger. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela Avesta kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Extra anpassningar, anmälan och utredning av särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärarna uppger i intervjuer att de ger extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen om elever bedöms vara i behov av detta. Lärarna beskriver vidare att sådana anpassningar kan bestå i att elever, exempelvis, ges anpassat arbetsmaterial, avvägda uppgifter, ytterligare instruktioner eller olika typer av hjälpmedel. Elever beskriver på motsvarande sätt i intervjuer att klasskamrater ges möjlighet att arbeta med anpassade läromedel och med förenklade texter samt att det även finns tillgång till hjälpmedel såsom hörselkåpor, inläsningstjänst och Ipads för elever som har behov av detta.

Av intervjuer framgår vidare att lärare som befارar att elever inte kommer att uppfylla betygskriterierna eller de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas trots stöd i form av extra anpassning anmäler detta till rektorn som ser till att starta en utredning av elevens behov av särskilt stöd samt att samråd sker med elevhälsan.

Rättslig reglering

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 3 kap. 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 5 § skollagen).

Om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas

om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 7 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare uppger i intervju att nationella kartläggningsmaterialen genomförts i förskoleklass tidigt under höstterminen samt att nationella bedömningsstöd för årskurs 1 genomförts enligt anvisning under läsåret 2022/2023. Av skriftlig information från huvudmannen framgår att nationella prov genomförts för årskurs 3 i svenska, svenska som andraspråk och matematik vårterminen 2023. Lärare uppger vidare att det görs särskilda bedömningar av elevers kunskapsutveckling i de fall det utifrån nationella kartläggningsmaterial, nationella bedömningsstöd eller nationella prov finns en indikation på att eleverna inte kommer att nå kunskapskraven och att detta sker i samråd med personal som har specialpedagogisk kompetens. Av huvudmannens skriftliga redovisning framgår att elever som genomgått en särskild bedömning givits stöd i form av extra anpassningar samt att anmälan till rektorn har skett i de fall elever bedömts kunna behöva särskilt stöd. Lärare uppger i intervju att det sker en uppföljning kring de anpassningar som getts och att överlämning sker till mottagande lärare när eleverna byter stadium.

Rättslig reglering

Det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen och lågstadiet, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial, nationellt bedömningsstöd eller nationellt prov, finns en indikation på att eleven inte kommer uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som ska uppfyllas i årskurs 1 och 3. (3 kap. 4 § skollagen)

Om det efter en särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras för extra anpassningar enligt 3 kap. 5 § eller göras en anmälan till rektorn om utredning om behov av särskilt stöd enligt 3 kap. 7 skollagen. (3 kap. 4 § skollagen)

Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning enligt 3 kap. 4 §. Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga förskolläraren eller läraren har specialpedagogisk kompetens. (3 kap. 4 a § skollagen)

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 3 kap. 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs. (3 kap. 4 b § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Anmälan och åtgärder vid kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Intervjuade lärare, personal i elevhälsan samt rektorn uppger alla samstämmt att kränkningar mellan elever förekommer relativt frekvent på skolan. Dessa kränkningar uppges kunna vara av såväl verbal som fysisk karaktär. Av dokumentationen som inkommit framgår att det finns skriftliga rutiner på skolan för att anmäla, utreda och åtgärda när elever utsätts för kränkande behandling. Intervjuade lärare uppger samstämmt att rutiner för att anmäla kränkande behandling är väl kända samt att personal som får kännedom om att en elev upplever sig kränkt alltid upprättar anmälan genom kommunens digitala system, Visma Drafit. Genom systemet får ansvarig i huvudmannens organisation kännedom om alla anmälningar.

I informationsinhämtningen som huvudmannen skickat in i oktober 2023 uppger rektorn att 114 ärenden som gäller kränkande behandling utretts på skolan under en tolv månaders period. Skolinspektionen har utifrån ett stickprov tagit del av dokumentationen kring ett par av dessa ärenden. I samtliga granskade fall har det startats en utredning för att utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och att åtgärder vidtagits för att kränkningarna ska upphöra.

Rättslig reglering

En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (6 kap 10 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av utredaren Erik Almqvist.

Utredaren Niklas Lundström har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredarna Maria Klasson och undervisningsrådet Joakim Öberg medverkat.